

הרב שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל פרופ' שמעון גליק

שיכון כאבים שמקצר חיים; טיפולי פוריות לפסולי דין; קדימויות בחולים מסוכנים – שו"ת¹

השאלות:

לכבוד הרה"ג הרב שלמה זלמן אויערבאך שליט"א

הנני פונה לכבודו עם שלש שאלות רפואיות מעשיות שאנו עומדים לפניהם לעתים די קרובות.

1. איך לנהוג בחולה שסובל ממחלה קשה שכנראה הגיע ל"סוף הדרך" עם סרטן או מחלות אחרות שלפי כל הערכה רפואית לא ניתנות עוד לטיפול משמעותי, והוא סובל מכאבים קשים.

יש אפשרות לתת לו זריקות מחומרים שמרגיעים את הכאבים ומורידים את הסבל, אבל כמעט כל אותם תרופות ג"כ קצת מרדימות, וכמעט בטוח שהם ממהרים את עתוי המוות הסופי של החולה.

2. איך לנהוג באשה צעירה עקרה (או שבעלה עקר, לא ברור מי) שהיא להערכת מפקרת מבחינה שכלית, וספק באיזה מידה היא תוכל לחנך ולגדל ילד. כל עיסוקיה מנוהלים, כנראה, ע"י אמה שהיא מביאה אותה לרופא ומדברת בשבילה.

יכול להיות שבהשקעת מאמצים חזקים יהיה אפשר להצליח שהיא תוליד ילד. האם זה מוצדק מצדינו לתת לאשה הזאת האפשרות לגדל בנים אם לדעתנו היא לא מסוגלת לכך?

או שמא אין זה מתפקיד הרופא [לשקול שיקולים מסוג זה] ועלינו לעשות כל המאמצים הנדרשים, וה' ירחם?

3. איך לנהוג במצבים שעומדים לפנינו כמעט כל יום ועל אחת כמה וכמה בזמני מלחמה ח"ו, שאין לנו המשאבים לטפל בכמה מקרים דחופים שמגיעים לטיפול בכת אחת.

האם קיימים איזה שהם שיקולים בקשר למתן עדיפויות לחולה אחד על השני?

1. בשנת תשל"ו שלח פרופ' שמעון גליק שלוש שאלות קשות הנוגעות לטיפול רפואי בחולים. תשובות הגרשז"א לשאלותיו של פרופ' שמעון גליק נכתבו בחדש ניסן תשל"ו והן מופיעות להלן. השאלות המקוריות לא נשארו אצל פרופ' גליק ואנו מודים לרב ש"ב לייזרון (אחינו של הגרשז"א זצ"ל) שהמציא לנו את ההשאלות המקוריות המופיעות כאן. – העורך.

האם צריכים להקדיש יותר זמן לחולה שסיכוייו יותר טובים שהרופא יכול להשפיע?
האם מותר להחליט לפי גיל, לפי מעמד, לפי מחלה, לפי סדר קדימה?
האם מותר לקחת מכשיר הנשמה מחולה אחד ולתת לשני שהוא במצב יותר קשה, או סיכוייו יותר טובים?
אני מודה לכבודו מראש על עזרתו.
אני מאחל לכבודו חג פסח כשר ושמח.

ברגשי כבוד
ד"ר שמעון גליק

התשובות²:

ב"ה, ערב שב"ק ב' ניסן תשל"ו
לכבוד הפרופ' ר' שמעון גליק הי"ו
אחרי תת ברכה כיאות, הנני משיב לו על מכתבו שהגיעני אמש, כסדר דבריו על ראשון ראשון.

א. שינוך כאבים שמקצר חיים

הואיל וייסורים קשים מאד לאדם וא"א לסובלם וכמאמרם אלמלי נגדוה לחנני וכו',³ מסתבר שצריכים לרחם על החולה ולהקל עליו את סבלו ולהשקוט במעט את הכאבים, ובפרט דגם אפשר שכאבים חזקים מחלישים ומזיקים לאדם⁴ יותר מהתרופות. אך אם החולה הוא בהכרה חושבני שצריכים להודיע לו על כך אם הוא בלא"ה יודע את מצבו. אך אפי' אם אינו יודע, מ"מ מצינן בגמ' סנהדרין פ"ד ע"ב ועיי"ש ברש"י שכתב: ואהבת לרעך כמוך, לא הוזהרו ישראל מלעשות לחבריהם אלא דבר שאינו חפץ לעשות לעצמו עכ"ל. ובנדון זה שלפנינו הרי כל חולה מבקש ומתחנן להשקוט הכאבים ואע"פ שזה מזיק. וכיון שכן גם מסתמא אנן סהדי דניחא לו.

כמובן דכל זה דווקא אלא באופן שהכוונה היא אך ורק להשקטת הכאבים, ומזה שזה עלול לקרב קיצו הוא כעין פסיק רישא דלא ניחא לו (כוונתי בהזכרת הענין של פס"ר היא רק על דרך המליצה⁵). גם מצינן בש"ס בכמה מקומות על הרבה דרכים שהם ממש קרוב לסכנה ואפי"ה כיון דנהוג עלמא לעשות כן אמרינן "והאידינא שומר פתאים ד". וכיון שדרך של כל החולים הוא בכך יתכן דשייך שפיר לומר דבר זה גם בנד"ד וצריכים שפיר להשקוט הכאבים, וד' ירחם.

2. הכותרות, תוספת הפיסוק והערות השוליים לתשובות הגרשז"א – נוספו על ידי העורך.

3. כתובות לג, ב.

4. ראה הערות הגרשז"א וצ"ל לספר לב אברהם, חלק א' עמ' טו (על פרק ו' סעיף ה). וכעין זה

כתב גם הגרמ"פ וצ"ל באגרות משה, חו"מ ח"ב, סי' עג, ט.

5. ראה: הרב אביגדור נבנצל, מתן סמים משככים לחולה מסוכן, ספר אסיא ד, 260-262.

ב. טיפולי פוריות לפסולי דין

נראה שאם הבעל פקח הרי חייב הוא בפורי, אך אם גם הוא מפגר, חושבני מסברא שאם אחד מבני הזוג מצטער מזה והוא דורש ומבקש רפואה, צריכים שפיר לעזור להם בדרך הרגילה. אבל לא לעשות תחבולות ואמצעים כעין הזרעה מהבעל וכו'. ואם רק הסבתא וכדומה מבקשת את זה, יותר טוב להמנע. כל זה כתבתי מסברא בלי שום יסוד מהש"ס.

ג. קדימויות בחולים מסוכנים

כתב הפמ"ג בריש סי' שכ"ח במש"ז: "אם יש אחד שודאי מסוכן עפ"י הרופאים וכדומה, וזה ספק, ורפואה אחת אין מספקת לשניהם – הודאי דוחה הספק" עכ"ל, ולכן צריכים בעיקר להתחשב עם גודל הסכנה ועם הסיכויים להצלה. התחשבות ב"גיל" לא בא כלל בחשבון. ועיין בסוף מס' הוריות במשנה ובגמ' סדר של עדיפות בענין הצלה משבי וכן לענין צדקה וכדומה. אך חושבני שבזמננו קשה מאוד להתנהג לפי זה. אולם להעביר מכשיר נשימה מחולה לאחר שהוא במצב יותר קשה או שיש לשני יותר סיכויים להצלה – מסופקני מאד. כי יתכן דחשיב כאילו הראשון כבר זכה במכשיר, והחולה עצמו ודאי פטור מליתן מכשיר שלו לאחר אף אם השני יותר מסוכן. וכן אם כבר התחיל הרופא להתעסק עם חולה מסוכן מסתבר דכמו שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, כך הוא פטור – ואולי אסור – מלהניח את הראשון ולהתעסק עם השני כששניהם בסכנה, אף אם יש יותר סיכוי להציל את השני.

בנוגע למכשיר הנשמה חושבני שתלוי בשיקול דעת של הרופא ואם עפ"י רוב זה כבר ללא תועלת מוטב להעביר את זה לשני⁶.

אגיד לו נאמנה שאין אני קובע מסמרים בכל מה שכתבתי כי השאלות הן חמורות מאד, ואינני יודע ראיות ברורות.

בברכת חג כשר ושמח וכל טוב סלה לו ולכל ביתו

שלמה זלמן אויערבאך

6. וכן כתב באריכות חתנא דבי נשיאה הרב זלמן נחמיה גולדברג, בשו"ת עמק הלכה אסיא (הוצאת מכון שלזינגר וקרן עמק הלכה, ירושלים תשמ"ו) עמ' 83-64. ועיין בספר אסיא ז, עמ' 148-1148, דעת הגרשו"א שניתוק ממכונת הנשמה אינה רציחה בידיים אלא הסרת המונע, עייש"ה. וכן הובא בנשמת אברהם כרך ד' חלק י"ד סי' שלט סק"א עמ' קמב בפסקה ב. -- העורך.

